

VERTAALD DOOR ...

Een vertaler over zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem, en de oplossing ervan.

Jeanne Holierhoek

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

Ik vertaal tegenwoordig vooral non-fictie. Als daar filosofische termen in voorkomen, probeer ik die zo veel mogelijk conform de traditie te reproduceren, anders verliezen de lezers hun houvast. In *Peau noire, masques blancs* (1952) van Frantz Fanon, een essay waarvan ik de hervertaling nu bijna heb voltooid, stuit ik op de term *salaud*: “Le Juif tombe sous le coup du ‘salaud’.” In niet-filosofisch Frans is *salaud* een scheldwoord: ‘schoft, schurk, pokkenvent’. Maar in deze zin staat het woord tussen aanhalingstekens, en kort voor de verschijning van Fanons essay had Jean-Paul Sartre het woord *salaud* de filosofie binnengetrokken. Voor Sartre zijn de ‘salauds’ degenen die terugdeinzen voor de vrijheid van het bestaan. Angst en onzekerheid maken hun opvattingen onwrikbaar. Ze brengen hun medemensen graag in hokjes onder, generaliseren en kritiseren er ongegeneerd op los. Hoe *salaud* herkenbaar te vertalen, nu het existentialisme niet meer zo actueel is?

Hoe hebt u het opgelost?

Ik kijk in Nederlandse teksten over Sartre, in Nederlandse vertalingen van zijn werk, en ik vind van alles: *schoft*, *hufter*, *fatsoensrakker*. In de oude vertaling van *Peau noire ...* uit 1971 is het geworden: “De Jood bezwijkt onder de slag van de ‘smeerlap’.” Werd *smeerlap* inderijd gemakkelijker dan nu geassocieerd met Sartre? Ik kies toch maar voor wat misschien als de weg van de minste weerstand kan worden gezien, door het Franse woord te laten staan, wel met een korte uitleg erbij: “De Jood wordt een gemakkelijke prooi van de *salaud*, het woord dat Sartre in petto heeft voor verstarde mensen met kant-en-klare opvattingen.” Misschien een verkeerd streven naar toegankelijkheid? Ik aarzel nog, zoals altijd. En ik troost me met de gedachte dat *tomber sous le coup* in ieder geval iets helderder is vertaald dan in de oude vertaling.

Jeanne Holierhoek (1947) vertaalde vele boeken uit het Frans. In maart jl. werd haar vertaaloeuvre bekroond met de Martinus Nijhoff Vertaalprijs.

Foto: Sacha de Boer / Prins Bernhard Cultuurfonds